

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Ludmily Valentové, a soudců JUDr. Lenky Matyášové a JUDr. Jakuba Camrdy v právní věci žalobců: a) **S. F. R.**, b) **D. I. W.**, c) **D. I. W.**, všichni zastoupeni JUDr. Marií Cilínkovou, advokátkou se sídlem Bolzanova 1, Praha 1, proti žalovanému: **Magistrát hlavního města Prahy**, se sídlem Praha 1, Jungmannova 35/29, v řízení o kasační stížnosti žalobců proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 30. 10. 2008, č. j. 8 Ca 105/2007 - 47,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se zamítá.**
- II. Žalovanému **se** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **nepřiznává.**

O d ů v o d n ě n í :

I. Předmět řízení

[1] Žalobci jsou právními nástupci H. R., roz. K., nar. X v P.. Kasační stížností brojí proti v záhlaví označenému rozsudku Městského soudu v Praze, kterým byla zamítnuta jejich žaloba proti rozhodnutí Magistrátu hl. m. Prahy, odbor občanskoprávních agend, č. j. MHMP 252217/2005 ze dne 19. 2. 2007. Citovaným rozhodnutím žalovaného bylo zamítnuto jejich odvolání proti rozhodnutí Úřadu městské části Praha 6, odbor vnitřních věcí, č. j. 01513/04/0710 ze dne 11. 10. 2005, kterým nebylo vyhověno žádosti o vydání potvrzení o státním občanství České republiky H. R. podle ustanovení §§ 20 a 24 zákona č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

II. Obsah kasační stížnosti

[2] Stěžovatelé brojí proti rozsudku městského soudu z důvodů uvedených v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) soudního řádu správního (dále také jen s. ř. s.). Rozhodnutí je dle jejich názoru nezákonné pro nesprávné právní posouzení otázky pozbytí československého státního občanství H. R., právní předchůdkyně žalobců. Dále namítají, že správní orgány porušily při svém rozhodování procesní předpisy a že rozsudek je nepřezkoumatelný pro nedostatek důvodů, neboť soud nehodnotil případ stěžovatelů v dějinných a společenských souvislostech.

[3] Stěžovatelé nesouhlasí se způsobem, jakým se správní orgány vypořádaly se skutečností, že H. R., uvedla ve sčítacím archu ze dne 1. 12. 1930, že má československou státní příslušnost, německou národnost a izraelské náboženství. Podle stěžovatelů tento zápis nemá žádnou vypovídací hodnotu a na jeho základě nelze činit žádné právní závěry. Německou národnost zůstavitelka v archu uvedla, neboť celá její rodina žila v Sudetech a národnost izraelskou v té době nikdo neuznával; proto se k ní nemohla přihlásit. V roce 1930 se na otázku národnosti navíc nahlíželo zcela jinak než po skončení II. světové války, kdy tento údaj nabyl ryze nacionální význam. Nad to stěžovatelé zdůrazňují fakt, že české protektorátní úřady se jmenovanou po celou dobu II. světové války zacházely jako s osobou židovské národnosti, resp. židovského původu. Poválečné a současné tvrzení těchto orgánů, že paní H. R. ztratila nárok na československé státní občanství, je absurdní a účelové, zejména když se tyto správní orgány k ní a celé její rodině jako k osobám německé národnosti po dobu války rozhodně nechovaly. Podle stěžovatelů paní R. pocházela z židovské rodiny, která trpěla pod nacistickým útlakem a jejíž členové z velké části zemřeli v koncentračních táborech. Rodiče H. R. byli transportováni do koncentračního tábora Terezín a poté zahynuli ve vyhlazovacím táboře v Osvětimi. Tchyně stěžovatelky spáchala sebevraždu poté, co dostala povolávací rozkaz k transportu do koncentračního tábora. Sama H. R. si zachránila život jen díky tomu, že v roce 1939 s manželem emigrovala do Anglie a posléze do USA.

[4] Soud podle stěžovatelů nedostatečně zohlednil také skutečnost, že v osvědčení o naturalizaci v USA uvedla zůstavitelka československé občanství, které s manželem měli před válkou v květnu 1937. Soud nepochopil subjektivní vztah paní R. k jejímu občanství při tomto úkonu; ono písemné vyjádření totiž znamená, že se považovala za československého státního občana, ale také za Čecha židovského původu.

[5] Žádost o vydání osvědčení o zachování československého občanství dle ústavního dekretu prezidenta republiky č. 33/1945 Sb., o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské H. R. nepodala, protože po skončení války již žila v USA a nebylo jí známo, že tak musí učinit. O vyhlášení dekretu se neměla fyzicky jak dozvědět a neměla ani možnost v krátké šestiměsíční lhůtě žádost podat. Stěžovatelé zdůrazňují fakt, že jejich právní předchůdkyně zůstala v cizině zcela bez prostředků, protože veškerý majetek jí byl jako židovský zabaven, což vyplývá mimo jiné např. ze sdělení Ministerstva vnitra ze dne 2. 11. 1942 nebo oběžníku zemského prezidenta. Osvědčení by však zřejmě bez problému dostala stejně jako její sestra, L. A. Skutečnost, že se H. R. v průběhu II. světové války a nacistické okupace Československa proti zájmům republiky nijak neprovinila, je natolik zřejmá, že ji dle názoru stěžovatelů není třeba ani

dokazovat. K tíži nejde zůstavitelce přičítat ani to, že k datu účinnosti zákona č. 34/1953 Sb., jímž některé osoby nabývají československého státního občanství, již neměla v ČSR trvalý pobyt, protože zde vládl totalitní režim pošlapávající veškerá lidská práva. Úvaha soudu, že H. R. byla nepochybně v kontaktu s rodinou a svou sestrou a že proto musela vědět o nutnosti požádat o osvědčení, je podle stěžovatelů pouhá spekulace bez reálného podkladu a není podložena důkazy.

[6] Stěžovatelé dále poukazují na skutečnost, že dne 24. 10. 1995 (poznámka soudu: ve skutečnosti 30. 4. 1992) vydalo Velvyslanectví ČSFR ve Washingtonu potvrzení o tom, že H. R. nepozbyla československé státní občanství. Soud nicméně toto potvrzení považuje za nicotný právní akt bez právního významu, které bylo vydáno místně a věcně nepřislušným úřadem a bez provedení řádného dokazování. Stěžovatelé však toto osvědčení vnímají minimálně jako důkaz o tom, že se zůstavitelka k československému občanství hlásila a považovala se za občanku tohoto státu.

[7] Podle stěžovatelů žalovaný při svém rozhodnutí dostatečně nezohlednil, že protektorátní úřady H. R. a jejího manžela nepovažovaly za občany německé národnosti a že od října 1939 je za své občany nepovažovaly vůbec, když jim dne 9. 10. 1939 bylo odepřeno udělení státního občanství Protektorátu Čechy a Morava. Kdyby si paní R. nezachránila život včasnou emigrací, téměř jistě by se nedožila konce války. Stěžovatelé mají za to, že pokud soud uzavřel, že zůstavitelka pozbyla československé státní občanství, protože si nepožádala o vydání osvědčení o jeho zachování, ačkoli od sestry musela vědět, že tak má udělat, nebyla při rozhodování dostatečně vzata v potaz poválečná chaotická situace židovských utečenců.

[8] Stěžovatelé proto mají za to, že soud věc nesprávně posoudil, když aplikoval fikci o ztrátě občanství zůstavitelky. Rozhodnutí je dle jejich názoru navíc nepřezkoumatelné, protože soud jednostranně převzal zjištění žalovaného a své vlastní úvahy nepodpořil dostatečnými důvody. Z uvedených důvodů stěžovatelé navrhli, aby zdejší soud rozsudek zrušil.

III. Vyjádření žalovaného

[9] Žalovaný se ke kasační stížnosti k výzvě soudu nevyjádřil.

IV. Shrnutí podstatných skutečností obsažených ve spisovém materiálu

[10] Nejvyšší správní soud ze spisového materiálu zjistil, že H. R. podala v roce 1996 u Městského úřadu Teplice prostřednictvím své zástupkyně žádost o vydání osvědčení o státním občanství ČR podle ustanovení §§ 20 a 24 zákona o státním občanství, a to pro účely restituce majetku podle zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění zákona č. 116/1994 Sb. Okresní úřad v Teplicích následně v listopadu téhož roku řízení přerušil do doby, než bude do spisu založena plná moc k zastupování žadatelky advokátkou, doklad o zániku manželství, doklad o národnosti žadatelky při sčítání lidu v roce 1930 a v roce 1939 a doklad o trvalém bydlišti na území ČR před odchodem do ciziny. Přes komunikaci, ke které mezi okresním úřadem a zástupkyní zůstavitelky docházelo, nebylo do 31. 12. 2002 o žádosti meritorně rozhodnuto, přičemž paní R. v roce

1999 ve věku 92 let zemřela a v řízení pokračovali stěžovatelé, jakožto její dědicové ze závěti. Ke dni 1. 1. 2003 se stal orgánem věcně a místě příslušným k rozhodnutí o žádosti Krajský úřad Ústeckého kraje. Jeho prvotní zamítavé rozhodnutí bylo zrušeno k odvolání stěžovatelů rozhodnutím Ministerstva vnitra ze dne 29. 12. 2003, č. j. VS-1771/51/2-1997, a věc byla vrácena k dalšímu řízení. Spis byl následně postoupen Úřadu městské části Praha 6, který dne 11. 10. 2005 svým rozhodnutím č. j. 01513/04/0710 žádost o vydání potvrzení opětovně zamítl. Rozhodnutí bylo potvrzeno rozhodnutím Odboru občanskoprávních agend Magistrátu hlavního města Prahy ze dne 19. 2. 2007, č. j. MHMP 252217/2005.

[11] Uvedené rozhodnutí napadli právní nástupci H. R. u Městského soudu v Praze žalobou, kterou tento rozsudkem napadeným nyní projednávanou kasační stížností zamítl. Soud své rozhodnutí odůvodnil tím, že ve správním řízení bylo prokázáno, že paní H. R. absolvovala německé školy, v její rodině byl užíván německý jazyk a při sčítání lidu v roce 1930 se společně s manželem hlásila k německé národnosti, stejně jako její rodina, která se k německé národnosti přihlásila již při sčítání lidu v roce 1920. Na jmenovanou se tak vztahoval dekret prezidenta republiky č. 33/1945 Sb., který ji *ex lege* vyvázal jako československou státní příslušnici německé národnosti z československého státního svazku. Soud vzal dále za prokázané, že jmenovaná odešla v roce 1939 do USA, kde 22. 1. 1945 získala státní občanství. Soud také přisvědčil závěru správních orgánů, že zůstavitelka pozbyla dne 10. 8. 1945 podle § 1 odst. 1 citovaného dekretu československé státní občanství, protože si nepodala žádost o vydání osvědčení o národní spolehlivosti ani žádost o zjištění, zda se jí zachovává československé státní občanství podle výše citovaného dekretu prezidenta republiky. Protože H. R. ani opětovně československé státní občanství nenabyla, soud uzavřel, že nebyla nikdy státní občankou České republiky. Žádosti stěžovatelů proto nemohlo být vyhověno.

[12] Námitku stěžovatelů, že skutečnost, že H. R. nepozbyla československé státní občanství, dokládá potvrzení Velvyslanectví ČSFR z dubna 1992, zamítl městský soud s tím, že se jedná o nicotný právní akt, který vydal věcně i místně nepřislušný správní orgán. V inkriminovaném období mohl dle § 15 zákona č. 39/1969 Sb., o nabytí a pozbytí státního občanství České socialistické republiky, ve znění pozdějších předpisů, osvědčení o občanství vydávat pouze okresní národní výbor, popř. městský národní výbor. Kromě toho bylo vydáno bez provedení dokazování a bez zjištění skutečného stavu. Městský soud také odmítl, že by mylná domněnka manželů R., že po celou dobu života v USA zůstali československými státními občany, mohla mít vliv na skutečný právní stav věci.

V. Vlastní argumentace Nejvyššího správního soudu

[13] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil, zda kasační stížnost splňuje formální náležitosti podle soudního řádu správního. Konstatoval, že kasační stížnost byla podána včas, stěžovatelé byli účastníky řízení, z něhož napadené rozhodnutí vzešlo, a jde o rozhodnutí, proti kterému je kasační stížnost přípustná. Stěžovatelé rovněž splňují podmínku povinného zastoupení ve smyslu ustanovení § 105 odst. 2 s. ř. s. Stěžovatelé brojí proti všem výrokům napadeného rozsudku a namítají důvody uvedené v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) s. ř. s.

[14] Zdejší soud nejprve hodnotil, zda městský soud správně posoudil právní otázku pozbytí občanství, když dospěl k názoru, že zůstavitelka pozbyla občanství dnem účinnosti dekretu č. 33/1945 Sb. Z ustanovení § 1 dekretu vyplývá, že českoslovenští státní občané národnosti německé nebo maďarské, kteří podle předpisů cizí okupační moci nabyli státní příslušnosti německé nebo maďarské, pozbyli dnem nabytí takové státní příslušnosti československého státního občanství (odst. 1). Ostatní českoslovenští státní občané národnosti německé nebo maďarské pozbyli československého státního občanství dnem, kdy tento dekret nabyl účinnosti (odst. 2). Z ustanovení § 2 pak vyplývá, že osobám, spadajícím pod ustanovení § 1, které prokáží, že zůstaly věrné Československé republice, nikdy se neprovinily proti národům českému a slovenskému a buď se činně zúčastnily boje za její osvobození, nebo trpěly pod nacistickým nebo fašistickým terorem, se československé státní občanství zachovává. Žádost o posouzení bylo možné podat ve lhůtě šesti měsíců od počátku účinnosti dekretu u místně příslušného okresního národního výboru, případně u zastupitelského úřadu, pokud žadatel bydlel v cizině. Ustanovení § 3 dekretu pak upravuje možnost žádat o navrácení občanství, a to tak, že osoby, které pozbyly československého státního občanství, o něj mohly zažádat u stejných úřadů v šestiměsíční lhůtě.

[15] Zdejší soud má za to, že městský soud otázku státoobčanského statusu H. R. posoudil správně. Vycházel přitom z obsáhlého dokazování, které provedly správní orgány a na základě kterého lze mít za postaveno najisto, že se právní předchůdkyně stěžovatelů hlásila k německé národnosti (přičemž motivaci tohoto přihlášení zdejší soud nikterak nezpochybňuje a nehodnotí negativně), a proto se na ni vztahoval dekret č. 33/1945 Sb. Za stejně prokázanou lze mít i skutečnost, že zůstavitelka nikdy nepožádala o osvědčení o zachování občanství ani o jeho navrácení, což nepopírají ani stěžovatelé. Závěr městského soudu, že zůstavitelka pozbyla československé státní občanství ke dni 10. 8. 1945, tj. ke dni nabytí účinnosti citovaného dekretu, je proto logický a správný.

[16] Zdejší soud nepřisvědčil ani námitce stěžovatelů, že městský soud případ nezkoumal v dějinných a společenských souvislostech doby, a že je proto nepřezkoumatelný. Nejvyšší správní soud již ve svém rozsudku ze dne 6. 10. 2004, č. j. 1 As 10/2004 - 74 dospěl k názoru, že „*dekret zohledňoval zvláštní postavení osob, které trpěly pod nacistickým terorem a které byly nuceny uprchnout do ciziny, avšak i u nich zachování československého státního občanství dekret podmiňoval žádostí o zjištění, že se československé státní občanství zachovává, podanou do šesti měsíců od počátku účinnosti tohoto dekretu; bez včasné žádosti nemohlo být občanství zachováno*“ (rozsudek dostupný z www.nssoud.cz). S těmito skutečnostmi se napadený rozsudek ve svém odůvodnění dostatečně vypořádal. Jsou-li totiž zákonem vymezeny podmínky, za nichž lze československé státní občanství navrátit, popř. prohlásit za zachované, bez toho, že by byla zakotvena jakákoli možnost zmírnit či odstranit případné tvrdosti, nemůže ani soud v rámci své rozhodovací pravomoci vážit okolnosti konkrétního případu a od podmínek stanovených zákonem se jakkoli odchýlit.

[17] Městský soud také správně vyhodnotil význam záznamu o německé národnosti zůstavitelky ve sčítacím archu ze dne 1. 12. 1930, stejně jako skutečnost, že v žádosti o naturalizaci uvedla H. R. československou státní příslušnost. Ve vztahu k tvrzení městského soudu, že H. R. musela být v inkriminované době v kontaktu se svou sestrou, která ji jistě informovala o nutnosti podat žádost, souhlasí zdejší soud s názorem

stěžovatelů, že se jedná o pouhou spekulaci, toto tvrzení není podloženo jakýmkoliv skutkovým zjištěním. Ani tento značně spekulativní názor však nemá vliv na zákonnost rozhodnutí jako celku. I kdyby totiž bylo prokázáno, že H. R. o nutnosti podat předmětnou žádost skutečně nevěděla, nezměnilo by to nic na závěru, že občanství pozbyla. Zásada, podle které neznalost zákona neomlouvá, se totiž uplatní i v tomto případě, byť se její aplikace s ohledem na konkrétní okolnosti tohoto případu jeví jako velmi tvrdá.

[18] Zdejší soud dále nepovažuje za důvodnou námitku stěžovatelů, že potvrzení Velvyslanectví ČSFR ze dne 30. 4. 1992 o tom, že zůstavitelka nepozbyla na základě předložených dokladů československé státní občanství, je jednoznačným důkazem o zachování jejího státního občanství. Zdejší soud se v tomto směru ztotožňuje s názorem městského soudu, že předmětné potvrzení je nicotným právním aktem, který nemá právní význam, neboť jej vydal místně i věcně nepřislušný úřad, a to bez řádně provedeného dokazování, pouze na základě dokladů předložených zůstavitelkou. Městský soud správně poukázal na tehdy platné ustanovení § 15 zákona č. 39/1969 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství ČSSR, podle něhož mohl státní občanství osvědčit pouze okresní, příp. městský národní výbor. Ani toto potvrzení proto v žádném případě nemůže osvědčovat, že by zůstavitelka měla československé státní občanství k datu jeho vydání. Samotná skutečnost, že se zůstavitelka v roce 1992 hlásila k československému občanství a že se cítila být občankou tohoto státu, nemůže znamenat, že československé občanství také měla.

[19] Lze tak uzavřít, že v průběhu řízení nebylo tvrzeno, natož prokázáno, že by zůstavitelka nějakým způsobem znovu československé nebo české občanství nabyla. Proto je správný i závěr městského soudu, že H. R. nikdy nebyla občankou České republiky a nebylo tak možno stěžovatelům vydat pozitivní osvědčení o jejím občanství České republiky.

VI. Shrnutí

[20] Nejvyšší správní soud tak na základě shora provedené argumentace dospěl k závěru, že rozsudek Městského soudu v Praze není založen na nesprávném právním posouzení státoobčanského statusu zůstavitelky. Zdejší soud také nezjistil, že by řízení před správními orgány trpělo nějakou vadou, pro kterou měl soud správní rozhodnutí zrušit, a nedospěl ani k názoru, že by rozsudek byl nepřezkoumatelný pro nedostatek důvodů. O kasační stížnosti proto rozhodl tak, jak je uvedeno ve výroku.

[21] Stěžovatelé, kteří v tomto soudním řízení neměli úspěch, nemají právo na náhradu nákladů řízení (§ 60 odst. 1 s. ř. s.) a žalovanému, kterému by jinak jakožto úspěšnému účastníku řízení právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti příslušelo, náklady řízení nevznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3 s. ř. s.).

V Brně dne 25. března 2010

JUDr. Ludmila Valentová
předsedkyně senátu